

CULTURA

CARLES SANTOS

«Cal una certa autoritat per cremar un piano»

A Carles Santos (Vinaròs, 1940), el polifacètic músic, un dels artistes valencians més internacionals, sempre se l'ha tingut en compte. De tant en tant, però, la seua presència pública fa un salt qualitatiu, com ara mateix. A la creació de l'espai Carles Santos a Vinaròs s'ha sumat la medalla d'or de la Universitat de València, a més d'exposicions, actuacions i cicles. Moment de llançar una mirada enrere i fer balanç d'una trajectòria trencadora, audaç, rigorosa i provocadora.

*Entrevista de Xavier Aliaga
Fotografies d'Eva Máñez*

Concertem l'entrevista amb Carles Santos al Teatre Romà de Sagunt, aprofitant el seu pas pel festival Sagunt a Escena amb l'espectacle *Canturia Cantada*, amb el Cor de la Generalitat dirigit per Dolors Ricart. Durant tot l'agost, a més, continuarà oberta a la Universitat de València l'exposició "Univers Santos", una molt ambiciosa mostra que recorre el seu particular univers visual, incloent-hi els cèlebres "pianos intervinguts". També al juliol, la figura de Santos ha estat motiu d'un cicle de cinema a l'IVAM a més de diferents concerts. Santos, aquesta temporada, ha jugat molt a casa.

—Té la sensació que li estan fent una mica més de cas de l'habitual?

—Sí, ha estat un any així com més... Sempre ha anat a estropades. Hi ha hagut vegades que passa molt de temps sense fer res, però quan les coses vénen de València solen ser coses bones, importants.

—La de la Universitat de València és una molt bona exposició.

—Està feta amb ganes. I això es nota. Per la manera com l'han treballada i han acceptat moltes coses sense cap problema. Fou un plaer.

—L'exposició serveix per veure el seu vessant multidisciplinari. Però, com ha dit en alguna entrevista, l'origen de tot és el piano.

—Si no hi hagués una base de l'acadèmia, que dic jo, tot això no hauria estat possible. Dins de la plàstica pot haver-hi gent treballant així, però en la música, si cremes un piano has de tenir una certa autoritat, una severitat interna, cal que hi haja una raó. I per trobar la raó, si eres capaç de tocar Bach o Beethoven, millor.

—Vostè va ser una mena de nen prodigi que als 14 anys ja havia acabat els estudis de piano al Liceu. Sembla que la família estava entusiasmada, però vostè necessitava parar. Es va comprar una moto i va fer parèntesi.

—Sí, hi hagué una moto en un moment determinat, entre altres coses. És la reacció natural quan eres adolescent i vols que les coses es facen com tu vols, això comporta un enfrontament amb els professors d'aquella època, o amb la família, però jo començava a traure el cul de la banqueta, senyal que ja buscava altres coses a banda de l'instrument sense deixar mai el piano.

—La família no tenia antecedents artístics, però estaven pagats de la seua carrera.

—Eren gent de cultura, metges i farmacèutics, però hi havia algú que pintava, un altre que era

músic... Això és un avantatge, trobes coses que al conservatori no trobaries. Tenien la ment molt oberta, el meu aterratge a la música contemporània no els va alterar gens. Quan vaig anar una mica més lluny, la cosa es va complicar, però mentrestant va ser molt positiu.

—Abans d'arribar a la música contemporània, un dels compositors que l'impressiona és Tomás Luis de Victoria, un autor del Renaixement.

—Aquí mateix [*diu en referència a Sagunt a Escena*] el cantem. És un plaer personal, però no és tan fàcil de fer. I després encaixar-lo dins de tot el conjunt també té el seu interès. El que està molt bé és la qualitat del Cor de la Generalitat, que són capaços de traure un Victoria de sota terra.

—Als seus inicis fa un repertori clàssic, però en algun moment de la seua vida hi irrompen John Cage i Joan Brossa. Dues figures que, a més, arribaren a conèixer-se personalment, a Barcelona.

—Sí. Fou una nit a Sitges, exactament, en una actuació de dansa, de Merce Cunningham. Fa més de 40 anys, compte amb això!

—Ambdós, cadascun a la seua manera, tenen molta influència sobre vostè.

—Home, jo ja els buscava, era el que passava en aquella època, vaig fer el que havia de fer. Vaig estar obert a les coses que havia d'estar obert. Hi hagué qui s'ho perdé, però jo ho vaig observar i vaig pensar que s'havia de fer això. Vaig estar uns quants anys a Nova York, seguint aquell moviment i fent coses. Tot allò va influir, és clar.

—L'estada a Nova York és important però també el fet que a Barcelona hi hagués locals com Club 49 i una burgesia il·lustrada que porta coses interessants. Això és important.

—Ara hi ha el Messi [*riu*]. La burgesia catalana ja no és el que era, té uns altres problemes.

«El públic d'ara no hauria de ser un públic per sorprendre, ja haurien d'estar sorpresos de fa anys, és una feina liquidada»

—Tot això ha desaparegut.

—També era una altra època, hi havia el franquisme. Escoltar Stockhausen o Cage en aquell moment era quasi un acte revolucionari. En canvi, ara és un exercici musical, una música. En aquella època tot tenia un plus.

—Són els anys també del contacte amb el director Pere Portabella i el seu desembarcament en el món audiovisual. Tot va venir molt de colp.

—Sí, sí, molt de colp. Vaig trobar una mena d'universitat volant que anava subministrant situacions, idees, coneixements, amics. Hi havia

una vida cultural bastant interessant. M'atreuria a dir que bastant més que ara. A Portabella el vaig conèixer a través del Brossa, si no ho recorde malament. Era una manera de viure, aquella època, en tot els sentits. I els que tenim la meua edat hi fem molta referència, que tal vegada siga una posició de quan et fas gran, però reivindicque que fou un bon moment, inclús políticament. A més de tota la inquietud artística i cultural, hi havia un sentiment polític, i posicionaments ideològics.

—**Quan descobreix Carles Santos que pot fer més coses a sobre d'un escenari, a més de tocar?**

TEATRE ROMÀ. Carles Santos, a les imatges, fotografiat al Teatre Romà de Sagunt poc abans de la seua participació en el festival Sagunt a Escena, amb un repertori de les seues obres per a coral.

«Fins i tot per als muntatges més tradicionals, els actors van al gimnàs, els demanen ara fer coses de tipus físic»

—Vaig debutar en una obra que es deia *Concert irregular*, amb el Brossa i Anna Ricci, dirigida per Portabella, precisament [espectacle estrenat el 1968], i va ser la primera vegada que vaig posar música a una idea teatral. I la primera que em vaig aproximar amb responsabilitat a l'escenari, amb un guió. I a partir d'això vaig començar a moure'm i moure a qui es deixés. Fou un principi bastant lògic, a més. La prova és que fins i tot per als espectacles més tradicionals, els actors ja no van al conservatori, van al gimnàs, perquè els demanen coses de tipus físic. Per exemple, en aquest concert de Sagunt el cor es mou molt. Ja es movia des de l'època del *Tramuntana Tremens*, quan no es movia ningú. Ara ens movem, però no es nota. L'objectiu no es moure's. En aquella època l'objectiu era moure's, ara ja no té importància, el moviment té una altra escala, està dosificat d'una altra manera.

—**Vostè ha dit que l'avantguarda és un terme històric, gastat, superat. Quan el públic ja està fet a tot, no és fàcil aconseguir un punt d'agitació i provocació. És més difícil de sorprendre.**

—El públic d'ara no hauria de ser un públic per sorprendre, ja haurien d'estar sorpresos des de fa anys, és una feina liquidada. Ja no es fan coses per *épater le bourgeois*, que diuen els francesos, sinó que els objectius són uns altres. El que passa o deixa de passar en una representació entra dins de la lògica, hi ha un públic que això ja ho valora en el punt exacte, que no és el de la sorpresa o la provocació.

—**Ara és més important la capacitat de comunicar coses.**

—Sí. I també és moment que l'administració es gaste més pasta, que es puguen fer produccions una mica més ambicioses. Tot i que des de la precarietat es poden fer coses interessants. El problema és que no creuen en la cultura, es pensen que és una despesa afegida, no van més enllà. Ni tenen els elements per fer-ho ni ganes.

—**S'ha avançat a una pregunta que volia fer-li. Com ha vist el canvi polític al País Valencià?**

—És prompte, encara no han passat ni els cent dies de gràcia. Veig coses que m'agraden, unes altres que no m'agraden tant, però és prompte.

—**Tornant a l'art, ara que la provocació és més difícil, com es planteja Carles Santos la creació escènica?**

—Els puc provocar igual, si volgués, no hi ha res més fàcil. Però el que volem fer aquí a Sagunt, per exemple, és un concert on l'important és la música, →

→ dedicat a algunes de les peces corals que tinc. Hem fet un muntatge sobre això, purament musical.

—Vostè continua interessat per músics contemporanis com Steve Reich, les òperes de Christoph Marthaler... No s'ha plantejat mai fer alguna cosa amb gèneres més populars com el pop o el rock?

—No hi tinc res en contra, però no tinc aquest *feeling*. Ni amb el jazz tampoc. Per l'acadèmia o pel que siga, però no tinc aquesta cosa. Si aquesta nit se'n va la llum, el cor continuarà cantant igual. Però molts d'aquests grups no podrien continuar, no tenen recursos tècnics. No crec que siga aquesta la via de renovació, de noves referències musicals.

—Vostè treballa i compon a Vinaròs, però viu a cavall entre la seua ciutat i Barcelona. Quina ha estat la seua relació amb el Principat?

—Tinc una mare catalana, de Barcelona, i un pare de Vinaròs, més fàcil impossible. I això segurament ha condicionat els meus estudis de jove al Liceu, però hauria pogut anar al Conservatori

de València. Fou així perquè ens quedava més a prop.

—Des de l'acte inaugural dels JJOO de Barcelona la figura de Carles Santos és més coneguda. I ha estat implicat en la vida catalana, com ara amb el Concert per la Independència. Mai no ha amagat la seua ideologia...

—He anat a la presó, com Déu mana.

—Tot i això, creu que encara hi ha gent a Catalunya que no el considera un dels seus?

—Sí, però en aquest moment potser filen més prim, perquè darrerament solen dir de mi que sóc "el de Vinaròs", que és una manera molt ambigua de dir-ho. Què vol dir això? Potser no satisfag ni els uns ni als altres [*riu*].

—En tot cas, Carles Santos és un símbol d'unió, com quedà palès amb aquella imatge de la Via Catalana unit a Lluís Llach.

—Home, sí, està claríssim. I tinc la Creu de Sant Jordi. Sóc d'aquí i d'allà, però és difícil. A Catalunya tenen un gran desconeixement de València, fins i tot la

gent més progressista, fan unes lectures molt distants i molt lleugeres, irrespectuoses, fins i tot. Parlen de València i ho fan amb una rialleta. I d'aquí vénen molts dels mals que hem patit tots. Aquest és l'únic tram de tot Espanya que no hi ha AVE, la zona on hi ha més gent, més riquesa i més de tot. València i Barcelona són les dues capitals que més generen, la via a Europa, una part opulenta, exuberant, però no ens hem entès.

—Tornant a la música, Carles Santos no exerceix la docència...

—No tinc fills ni faig docència.

—... I no sé si aquella és la raó que no haja deixat deixebles en un país de músics.

—Hi ha la gent que ha treballat amb mi, però amb un altre sistema que no és la docència, sinó amb un escenari, amb un compromís i amb un públic que t'està mirant. Per exemple, a la directora de *Canturia Cantada* la vaig descobrir jo. El moviment es demostra caminant, sobre un escenari, no amb exàmens. Treballar amb tot un grup és bastant més rendible

«A Catalunya tenen un gran desconeixement de València, fins i tot la gent més progressista»

i interessant a nivell de coneixements i de tècnica. No he anat al conservatori a donar classes, però quan veig algú que m'agrada el procure enganxar.

—El País Valencià és un país de músics sense cultura musical?

—Hi ha de tot. L'altre dia a Godella vaig veure un grup de cambra de valencians que toquen en orquestres estrangeres bones i em semblà una interpretació d'un nivell molt alt. Però és cert que les bandes de música han de revisar una mica els seus pressupostos, saber per a què serveix un músic, no aquella cosa tan mecànica. Hi ha gent que toca molt, però potser necessiten algú que els explique les coses. A aquells músics de cambra segur que hi hagué algú que ho va fer. ●